

บทที่ 2

แนวคิดและโครงการที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อโครงการเมื่อนำอยู่ ในเขตเทศบาลตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ได้ศึกษาจากเอกสาร และโครงการที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งหัวข้อต่างๆ ตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดการเรียนรู้
2. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นที่เป็นมติมหาชน
3. แนวคิดการมีส่วนร่วม
4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน
5. แนวคิดการดำเนินงานโครงการเมื่อนำอยู่
6. โครงการที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดการเรียนรู้

การเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลโดยกิจกรรม หรือประสบการณ์ของตนเอง เป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นๆ บุคคลเรียนรู้จากสิ่งที่ตนเองกระทำ หรือโดยผ่านกิจกรรมอย่างเดี่ยว หรือหลายอย่าง ที่ได้กระทำด้วยตนเอง

พฤติกรรมการเรียนรู้จำแนกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. พฤติกรรมทางความรู้ คือเปลี่ยนความรู้ให้เป็นผู้กว้าง หรือรู้ลึกยิ่งขึ้น
2. พฤติกรรมทางทักษะ คือเปลี่ยนจากทำไม่เป็นให้ทำเป็น มีความสามารถมากขึ้น หรือทำด้วยความถนัดคล่องแคล่วขึ้น
3. พฤติกรรมทางทัศนคติ คือเปลี่ยนจากความไม่รู้สึกรับไม่เห็นด้วย ให้มาชอบหรือเห็นด้วย

การเรียนรู้ที่สมบูรณ์ คือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับพฤติกรรมทั้ง 3 ประเภทดังกล่าว ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกที่เห็นด้วยตาและการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ เช่น ความรู้สึกรับรู้ ความคิด ความฉลาดทางสมอง และการรู้จักแก้ปัญหาต่างๆ

2.1.1 สภาพที่ทำให้เกิดการเรียนรู้

การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ในสภาพการณ์ 3 ประการดังนี้

1. การเรียนรู้ที่เกิดจากสภาพการณ์ทางธรรมชาติ เช่น การเกิดฝนตกหนัก แผ่นดินถล่ม
2. การเรียนรู้ที่เกิดจากสภาพการณ์ของสังคมในชีวิตประจำวัน เช่น ชาวกระเหรี่ยงมีความเชื่อและมีชีวิตที่ใกล้ชิดกับป่า ใช้น้ำจากป่า ทำให้มีความรัก และความหวงแหนทรัพยากรป่า
3. การเรียนรู้ที่เกิดจากสภาพการณ์ของการจัดการเรียนการสอน โดยองค์กรที่เกี่ยวข้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีจุดมุ่งหมาย ตามลำดับและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

จะเห็นว่าการเรียนรู้สองประเภทแรกเกิดขึ้นโดยความบังเอิญมากกว่าความตั้งใจ เพราะไม่มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน และไม่มีการจัดลำดับอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ ส่วนการเรียนรู้ประเภทที่สามเป็นการจัดกระบวนการอย่างตั้งใจ เช่น การจัดการฝึกอบรม สัมมนา และการจัดการศึกษาดูงาน

การเรียนรู้จะเริ่มจากสิ่งที่ย่างที่สุด คือ

ขั้นรับความรู้ (Knowledge stage) เช่น ความสำคัญขององค์กรชุมชนต่อการจัดการป่า

ขั้นนำไปใช้ (Application stage) เช่นการนำความรู้เรื่องเทคนิคการสร้างเสริมศักยภาพกลุ่มองค์กรไปใช้ทำงานกับชุมชน

ขั้นวิเคราะห์ (Analysis stage) หมายถึงขั้นที่ผู้เรียนรับรู้ข้อมูล นำไปใช้และตัดสินใจว่าเหมาะสมหรือไม่ในสถานการณ์นั้นๆ (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2543)

ขั้นสังเคราะห์ (Synthesis stage) คือความสามารถในการนำสิ่งที่ได้พบเห็นจากการวิเคราะห์ไปใช้ในการแก้ปัญหาหรือสถานการณ์ต่างๆอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นการประเมินผล (Evaluation stage) เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถตัดสินใจถึงความถูกต้องในกระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบความถูกต้องกับสถานการณ์นั้นๆ แล้วประเมินว่าจะรับเลือกหรือปฏิเสธ และกลับไปสู่การรับรู้อีกที

2.1.2 ปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคคล

1. ความสนใจ เป็นภาวะของบุคคลที่มีจิตใจจดจ่อและปรารถนาที่จะรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งให้ความสนใจ
2. ความต้องการ เป็นภาวะของบุคคลที่ยังขาดหรือไม่มีสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และมีความต้องการที่จะมีหรือให้ได้มาซึ่งสิ่งเหล่านั้น
3. ความพร้อมในการเรียนรู้ เป็นภาวะที่บุคคลอยู่ในสภาพเหมาะสมในการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง
4. การจดจำสิ่งที่เรียนรู้ เป็นภาวะของสมองและสติปัญญาในการจดจำสิ่งต่างๆ

5. การกระตุ้นและมีแรงจูงใจ บุคคลจะเรียนรู้ได้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสิ่งจูงใจ และการกระตุ้นทั้งจากสิ่งภายในและภายนอก

6. ความแตกต่างระหว่างบุคคล ในเรื่องอายุ ประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ความถนัด สติปัญญา ความเฉลียวฉลาด การคิด การแก้ปัญหา เป็นผลให้เกิดการเรียนรู้ที่ไม่เท่ากัน

2.1.3 สภาพของผู้ที่มีความพร้อมในการเรียนรู้

สภาพการเรียนรู้ของผู้ใหญ่แตกต่างจากเด็กในลักษณะต่อไปนี้

1. ผู้ใหญ่มีความเข้าใจตนเอง ช่วยตนเองได้ เข้าใจเหตุผลมากขึ้น และสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง
2. ผู้ใหญ่มีประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐาน และสามารถนำประสบการณ์เดิมนั้นไปสัมพันธ์กับความรู้ใหม่ได้ มีความสามารถช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน
3. ผู้ใหญ่มองเห็นคุณค่าของเวลา
4. ผู้ใหญ่เรียนรู้โดยอาศัยปัญหาเป็นศูนย์กลาง เน้นวิธีการแก้ปัญหาเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2.1.4 สภาพที่เหมาะสมในการเรียนรู้

1. มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเรียนรู้
2. มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนตรงตามความต้องการของเขา
3. มีความตั้งใจและทุ่มเททั้งกำลังกายและกำลังใจ
4. มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างแข็งขัน
5. ได้รับความพอใจในการเรียน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นที่เป็นมติมหาชน (Public opinion)

สุวิทย์ รุ่งวิสัย (2532) กล่าวว่ามนุษย์เรามีความคิดค้นคว้า และริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ อยู่เสมอ ดังนั้นจึงมักเกิดความคิดเห็นไม่ตรงกันในกลุ่มประชาชนที่อยู่ในสังคมเดียวกันที่มีความเห็นไม่ตรงกัน ในระยะเริ่มแรกอาจเกิดขึ้นจากการรับทราบข้อมูลไม่เท่ากัน การมีประสบการณ์ที่แตกต่างกัน หรือได้รับการอบรมบ่มนิสัยมาแตกต่างกัน

มติมหาชนจึงเป็นขบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งมักเกิดจากแนวคิด หรือการสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ขึ้น

มติมหาชน หมายถึง ความเชื่อ (Belief) ต่อสิ่งต่างๆปรากฏการณ์หรือการสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นจะเป็นสิ่งที่ดีเหมาะสม และเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ต้องมีการแสดงออก (Expression) ไม่ว่าจะโดยวาจา การกระทำ หรือโดยประการอื่นใด และประชาชนส่วนมากมีความคิดเห็นและการแสดงออกร่วมกันด้วย

มติมหาชนมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. เป็นความเชื่อ (Belief)
2. มีการแสดงออกอย่างเปิดเผย
3. มีประชาชนส่วนมากมาร่วมขบวนการนั้นด้วย (Public)

2.2.1 ขั้นตอนของการสร้างมติมหาชน

1. มีประเด็นที่ทำให้เกิดความเชื่อว่า สิ่งต่างๆ ปรากฏการณ์ หรือการสร้างสิ่งใดๆ จะมีผลดีหรือผลเสียเกิดขึ้น

2. การแสวงหาการสนับสนุน ทั้งในแง่ของหลักฐานด้านเหตุผลและตัวบุคคล โดย

2.1 การปลุกเร้าความตื่นตัว เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงประเด็นต่างๆที่เกิดขึ้น เช่น ในกรณีที่เข้าสู่สงคราม ฝ่ายสนับสนุนอาจสร้างคำขวัญว่า “อำนาจอยู่ที่ปลายกระบองปืน” “การรุกรานเป็นการเหยียบย่ำอธิปไตยเราอมไม่ได้” เป็นต้น

2.2 การโน้มน้าว

ก. การโน้มน้าวต่อผู้มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจต่อประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น สมาชิกวุฒิสภา ซึ่งการประกาศสงครามทางรัฐบาลจะกระทำได้อาจต้องได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภา หรือการออกกฎหมายการทำแท้งอย่างเสรี กลุ่มที่สนับสนุนหรือคัดค้านต่างก็ต้องนำหลักฐาน หรือด้วยการพูดจาหวานล่อมเพื่อให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเห็นคล้อยตามแนวความคิดที่ตนเองสนับสนุนอยู่

ข. การโน้มน้าวทางกลุ่มผลักดัน หรือกลุ่มอิทธิพลต่างๆแต่กลุ่มดังกล่าวจะไม่มีผลประโยชน์ส่วนได้เสียโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ เช่นกลุ่มนักศึกษา หรือนักวิชาการที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการแก้ปัญหาการทำแท้ง โดยการจ้อกปไรยหรือการเดินขบวนต่อต้านกลุ่มนี้ก็จะสนับสนุนให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจที่จะเปลี่ยนแปลงได้ตระหนักถึงผลดีผลเสียต่างๆอย่างรอบคอบ

ค. การเสนอทางเอกสารและส่งจดหมายเปิดผนึก ซึ่งเป็นวิธีการแสวงหาแนวร่วมผู้สนับสนุนได้ผลดี เช่น การจะสร้างกระเช้าลอยฟ้าขึ้นดอยสุเทพ ในปี พ.ศ. 2529 มีการลงบทความ “กระเช้าลอยฟ้าช่วยพัฒนาเชียงใหม่จริงหรือ” ลงในหนังสือพิมพ์ ไทยนิวส์ วันที่ 19 มิถุนายน 2529

ลงบทความเรื่อง “การเข้าลอยฟ้ากับการพัฒนาการท่องเที่ยว” ในหนังสือพิมพ์มติชน วันที่ 24 สิงหาคม 2529 และผู้ร่วมคัดค้านหลายคน เช่นบทความของ ดร.นิธิ เอียวศรีวงศ์ เรื่อง “ประตู่ทำแพและดอยสุเทพ” ในศิลปวัฒนธรรม เดือนเมษายน 2529 หรือ การส่งจดหมายเปิดผนึกถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างกระเช้าลอยฟ้าขึ้นดอยสุเทพ ก็เป็นตัวอย่างอันหนึ่งที่ทำให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจอนุมัติต้องยับยั้งการสร้างกระเช้าลอยฟ้าขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2529

ง. วิธีการอื่นๆ เช่น การแสดงละคร การโทรศัพท์ติดต่อ หรือการชักชวนเพื่อนฝูงญาติพี่น้องเพื่อสนับสนุนในเรื่องที่ตนต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือยับยั้งการเปลี่ยนแปลง

3. การแสดงมติ หลังจากทีต่างฝ่ายต่างได้ดำเนินการต่างๆตามข้อ 2 แล้ว ประชาชนก็จะแสดงประชามติออกมาอาจจะมีการลงคะแนนเสียงหรือพิจาณาจากการแสดงออกตามทางเอกสาร ความถี่ของการแสดงกิจกรรม การพูดคุยในสถานที่ต่างๆซึ่งไม่รู้ว่าจะมีเสียงสนับสนุนมาก แต่ถ้าจะเกิดปัญหากรรณใหญ่โต อย่างกรณีกระเช้าลอยฟ้าขึ้นดอยสุเทพในปี 2529 ถึงแม้ไม่แน่ใจว่าผู้คัดค้านจะมีพอๆ กับเสียงสนับสนุน แต่รัฐบาลก็ให้ยับยั้งโครงการไว้ก่อนก็ได้

ดังนั้นประชามติจึงไม่จำเป็นต้องเป็นเสียงข้างมาก โดยมีการจำแนกแบ่งสัดส่วนของคะแนนเสียงอย่างชัดเจน เพียงแต่ประชาชนแสดงทัศนคติออกมามากถ้าจะทำให้ทำให้เกิดการแตกแยกมาก ก็พอเป็นปัจจัยให้มีการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งได้

สถาบันการปกครองบางประเทศได้ใช้หลักประชามติ เพื่อออกกฎหมายควบคุมพฤติกรรมของประชาชนภายในประเทศ เช่น ประเทศสวีเดนแลนด์ การที่รัฐเก็บภาษีอากรเพิ่มขึ้น หรือการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งเดิมเทศาภิบาลไม่มีสิทธิเท่าเทียมชาย การจะแก้ไขเกี่ยวกับระบบภาษี เพศหรืออายุที่มีสิทธิในการเลือกตั้ง จำเป็นต้องมีการแสดงประชามติในลักษณะนี้จะต้องมีการนับคะแนนเสียงและได้รับคะแนนเสียงเกินครึ่งของผู้มาลงคะแนน จึงจะถือว่ามีผลต่อการออกกฎหมายฉบับใหม่มาใช้บังคับในประเทศ

การแสดงประชามติด้วยการกระทำบางอย่าง ถึงแม้จะไม่มีมีการลงคะแนนเสียงแต่เป็นการกระทำในลักษณะของประชามติ เช่น มีการวิพากษ์วิจารณ์ในหน้าหนังสือพิมพ์ ส่งจดหมายเปิดผนึกถึงผู้มีอำนาจในการปกครองในระดับต่างๆ หรือการเดินขบวน และชุมนุมอภิปรายคัดค้านการกระทำบางอย่าง เช่น คัดค้านการสร้างกระเช้าลอยฟ้าขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ หรือการคัดค้านการสร้างคอนโดมิเนียมที่ติดกับวัด อันเป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชน ก็ทำให้มีผลในการยับยั้งการก่อสร้างดังกล่าว

การคัดค้านต่อการทำแท้งแบบเสรี ซึ่งมีลักษณะเป็นประชามติที่ไม่ต้องมีการลงคะแนนเสียง เป็นผลทำให้รัฐสภาไม่อนุญาตให้มีการทำแท้งแบบเสรี ทำให้สถาบันครอบครัวยกเป็นข้ออ้างเพื่อ

ควบคุมพฤติกรรมทางเพศของสมาชิกในครอบครัว เพราะหากไม่มีการควบคุมก็อาจจะมีที่ตั้งท้อง และต้องทำแท้งซึ่งถือว่าเป็นเรื่องเสียหาย

ดังนั้นประชาคมติจึงมีประโยชน์ในการควบคุมสมาชิกของสังคมในสถาบันต่างๆได้ และประชาคมติก็คั้งจะเกิดขึ้นเรื่อยๆ หากมีประเด็นหรือเงื่อนไขที่จะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น เงื่อนไขให้คงสภาพเดิมหรือให้มีการเปลี่ยนแปลงก็ย่อมมีผลทำให้มีการควบคุมพฤติกรรมในแง่ต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว

2.3 แนวความคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน (People participation)

2.3.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

ในการประชุม ฅ องค์การสหประชาชาติ (อ้างใน ปรัชญา เวสารัชช, 2528 : 3-4) ระบุว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นคำที่ไม่อาจกำหนดคำนิยามความหมายเดียวที่ครอบคลุมได้ เพราะความหมายอาจมีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศ แต่หากจะให้เข้าใจชัดเจนแล้ว การนิยามความหมาย การมีส่วนร่วมของประชาชน ควรมึลักษณะเฉพาะเจาะจงในระบบเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง หนึ่งๆ เท่านั้น และควรครอบคลุมประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน ครอบคลุมถึงการสร้างโอกาสที่เอื้อให้สมาชิกทุกคน ในชุมชนและสังคมได้ร่วมกิจกรรมซึ่งนำไปสู่และมีอิทธิพลต่อกระบวนการพัฒนาและเอื้อให้ได้รับ ประโยชน์จากการพัฒนาที่เท่าเทียมกัน

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน สะท้อนถึงการเข้าร่วมโดยสมัครใจและเป็นประชาธิปไตย ในการตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบาย การวางแผน และดำเนินโครงการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และการ แบ่งสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนา

3. การพิจารณาในมิติดังกล่าว การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นการเชื่อมโยงระหว่าง ส่วนที่ประชาชนลงทุน (แรงงาน และทรัพยากร) เพื่อการพัฒนา กับประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุน

4. ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจแตกต่างกันไปตามสภาพโครงสร้างการบริหาร นโยบาย และลักษณะเศรษฐกิจสังคมของประชากร การมีส่วนร่วมของประชาชน มิได้เป็นเพียง เทคนิควิธีการที่แตกต่าง แต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดการพัฒนาที่มุ่งประโยชน์ต่อ ประชาชน

2.3.2 ขอบเขตการมีส่วนร่วมของประชาชน

มิติของการมีส่วนร่วม (Dimension) ประกอบด้วยประเด็นคำถาม ดังนี้ มีส่วนร่วมอะไรบ้าง (What) แบ่งเป็น

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) คือ ร่วมในการคิดถึงปัญหา โดยระบุความต้องการของชุมชนจนเกิดโครงการ ระหว่างดำเนินการ และการตัดสินใจดำเนินการ โดยเกิดจากแนวคิด 3 ประการ คือ

1.1 ความสนใจและความห่วงใยกังวลร่วมกันในสภาพปัญหาที่เผชิญร่วมกันกลายเป็นความสนใจและกังวลใจของส่วนรวม

1.2 ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่ขณะนั้น ผลักดันให้มุ่งสู่การรวมกลุ่ม วางแผนกระทำร่วมกัน

1.3 การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทางที่พึงปรารถนา และต้องมีความเข้มแข็งมากพอที่จะเกิดความริเริ่มกระทำการที่จะสนองตอบความต้องการของผู้เดือดร้อน

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วยการสนับสนุนทางด้านทรัพยากรต่างๆ การบริหารงานกิจกรรมและการประสานงาน ขอความช่วยเหลือ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ทางวัตถุ สังคม ของแต่ละบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการพยายามประเมินผล (Evaluation) ของโครงการ มีส่วนร่วมกับใคร (Who, Whom) ได้แก่

4.1 พิจารณาองค์ประกอบผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอน เช่น ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ องค์กรที่ให้ทุน เป็นต้น

4.2 พิจารณาคูณลักษณะทางประชากร สังคม และเศรษฐกิจ ของผู้เข้ามามีส่วนร่วมในเรื่อง เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ระดับชั้นในสังคม ระยะเวลาอยู่อาศัย เป็นต้น

4.3 ร่วมอย่างไร (How) ลักษณะพื้นฐานของการมีส่วนร่วม เช่น ความเต็มใจเข้าร่วม การได้รางวัลตอบแทน หรือถูกบังคับในการเข้าร่วม รูปแบบการมีส่วนร่วม เช่น การเข้าร่วมโดยตรง หรือผ่านองค์กรของชุมชน ขนาดของการมีส่วนร่วม เช่น ความถี่และระยะเวลาในการเข้าร่วม ผลที่เกิดจากการเข้าร่วม เช่น เป็นการเสริมพลังหรืออำนาจองค์กร หรือเป็นการปฏิสัมพันธ์ธรรมดาเท่านั้น

2.3.3 บริบทของการมีส่วนร่วม (Contexts) ประกอบด้วย

1. ลักษณะของกิจกรรม/โครงการ โดยพิจารณาจาก

- 1.1 ลักษณะของสิ่งที่น่าสนใจ เช่น ความซับซ้อนของโครงการและทรัพยากรที่ต้องการ
- 1.2 ลักษณะประโยชน์ที่ได้รับ เช่น ความเป็นรูปธรรม ความเป็นไปได้ และระยะเวลาที่

ส่งผล

1.3 ลักษณะรูปแบบที่ต้องการ เช่น การเชื่อมโยงโครงการ ความยืดหยุ่นของโครงการ การเข้าถึงในการบริหารจัดการ และการครอบคลุมเนื้อหาการบริหารงาน

2. สภาพแวดล้อมที่กระทบถึงกิจกรรม/โครงการ โดยพิจารณาจาก

- 2.1 ปัจจัยในอดีต เช่น ประสบการณ์รับรู้เรื่องราวต่างๆ
- 2.2 ปัจจัยด้านกายภาพธรรมชาติ เช่น ภูมิศาสตร์และชีวภาพ

3. ปัจจัยทางสังคม เช่น ปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

2.3.4 รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน

รูปแบบการมีส่วนร่วม โกวิท ไชยเมือง (2543) แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมออกได้เป็น 5 รูปแบบ คือ

1. การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) การมีส่วนร่วมรูปแบบนี้ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบและบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดโครงการที่จะดำเนินการ และผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ทั้งนี้การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

2. การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้อง และได้รับผลกระทบ เพื่อที่จะรับฟังความคิดเห็น และตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อประกอบการทำรายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมโดยหลักการแล้วการจัดให้มีการหารือจะต้องมีการดำเนินการก่อนที่จะมีการเสนอผลการศึกษาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อให้มีการประเมินผลกระทบในบางประเด็นที่อาจมีการมองข้ามไป

3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้องคือผู้ที่ได้รับผลกระทบ ผู้ที่อาจได้รับผลกระทบ หากมีการดำเนินโครงการ หน่วยงานเจ้าของโครงการ และผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ ค้นหาเหตุ และผลที่จะดำเนินโครงการหรือไม่ดำเนินโครงการในพื้นที่นั้นๆ

4. การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) การจัดประชุมในลักษณะนั้นจะต้องจัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเจ้าของโครงการจะส่งตัวแทนเข้าร่วม เพื่อ

อธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะโครงการและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งหลังจากนั้นก็จะเป็นเรื่องการซักถามของผู้ร่วมประชุม

4.1 การประชุมรับฟังความคิดเห็นเชิงวิชาการ (Public hearing) เป็นการจัดประชุมเชิงเทคนิควิชาการ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาภายนอก ช่วยอธิบายซักถาม และให้ความเห็นต่อรายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมและสาธารณชนอีกทางหนึ่ง ผลการประชุมจะต้องนำเสนอต่อสาธารณะ และผู้เข้าร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

4.2 การประชุมในลักษณะนี้จะมีขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจนมากขึ้น และเป็นเวทีในการเสนอข้อมูลจากสองฝ่าย คือเจ้าของโครงการและผู้ที่ได้รับผลกระทบ การประชุมจะต้องเปิดกว้าง และเจ้าของโครงการจะต้องเปิดเผยข้อมูลอย่างไม่ปิดบัง รูปแบบการประชุมควรเป็นลักษณะไม่เป็นทางการมากนัก แต่ไม่เกี่ยวข้องกับนัยของกฎหมายที่จะต้องมีการชี้ขาดเหมือนการตัดสินใจทางกฎหมาย การจัดประชุมจึงอาจจัดเพียงครั้งเดียวและสถานที่เดียวตลอดไป สามารถเปลี่ยนไปตามพื้นที่โครงการได้ตามความเหมาะสม

5. การร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) ถือได้ว่าเป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางปฏิบัติที่จะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจต่อประเด็นปัญหานั้นๆ อาจดำเนินการให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบเลือกตัวแทนของตนเข้าไปนั่งยังคณะกรรมการใดคณะกรรมการหนึ่ง ซึ่งจะมีอำนาจในการตัดสินใจต่อประเด็นปัญหานั้นๆ

ทวิวงศ์ ศรีบุรี (2541) ได้กล่าวถึงกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวิเคราะห์ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ไว้ว่า การสร้างกลไกให้สาธารณชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม มีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อได้รับข้อมูล ข่าวสาร ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการหรือกิจการและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น
2. เพื่อช่วยในการชี้ประเด็นปัญหาและคุณค่าต่างๆของสิ่งแวดล้อม
3. เพื่อแสดงความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหา
4. เพื่อช่วยในการให้ข้อมูลย้อนกลับ และช่วยในการวิเคราะห์ผลกระทบต่างๆ อันเป็นประโยชน์ในการวางแผนการดำเนินงานและการตรวจเฝ้าระวัง
5. เพื่อขจัดปัญหาความขัดแย้ง และเพื่อสร้างข้อตกลงร่วมกัน

วัตถุประสงค์ของการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการหรือกิจการที่แตกต่างกัน ไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน หรือมีครบทั้ง 5 วัตถุประสงค์ดังกล่าว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโครงการหรือกิจการนั้นๆ และขึ้นกับประเด็นปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้น

2.3.5 ประเภทของกลุ่มประชาชนที่จะมีส่วนร่วม

1. กลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการ
2. กลุ่มประชาชนโดยรอบโครงการที่อาจจะมีทั้งผลดีและผลเสียจากโครงการ
3. กลุ่มประชาชนในท้องถิ่นที่อาจจะได้รับแต่ผลประโยชน์จากโครงการ

2.3.6 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม (อ้างใน กลุ่มงานพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ สำนักงานควบคุมโรคใช้เชื้อคอกอก กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข, 2544) การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมมีมิติที่เกี่ยวข้องทั้งแนวตั้งและแนวนอน เป็นการพัฒนามีส่วนร่วมของประชาชน และภาคต่างๆ ขั้นตอนสำคัญที่สุดในการพัฒนา คือ การเตรียมด้านสังคมที่เริ่มต้นด้วยแนวคิดในการเตรียมความพร้อมของผู้เกี่ยวข้องในทุกๆ ภาค เพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจและเต็มใจร่วมมือร่วมใจทำงาน ในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนา ซึ่งการเตรียมการทางด้านสังคมเพื่อการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม จะเกี่ยวข้องกับภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน (ประพันธ์ ปิยะรัตน์, 2534: 2)

การเตรียมสังคมเป็นเรื่องที่สำคัญ โดยเฉพาะการเตรียมประชาชน หลักสำคัญ คือ ทำให้ประชาชนเห็นปัญหาด้วยตัวเอง ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม ประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริง คือให้มีผู้มีส่วนร่วม 3 ระดับ คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลในการพัฒนาจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะพื้นฐาน 3 ประการ คือ

1. ทักษะในการแก้ปัญหา (Problem skill)
2. ทักษะในการสื่อสารข้อมูล (Communication skill)
3. ทักษะในการทำงานเป็นทีม (Team Building skill)

หากบุคคลที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาทั้ง 3 ระดับ มีทักษะพื้นฐานดังกล่าวก็สามารถดำเนินการพัฒนาและมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะภาคประชาชนหากได้รับการพัฒนาให้ค้นพบศักยภาพของตนเอง ในการเรียนรู้ทักษะพื้นฐานดังกล่าว 3 ประการ จะทำให้เกิดพลังในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งหลักการเรียนรู้เพื่อค้นพบศักยภาพของตนเองได้ต้องอาศัย การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory learning) นั่นคือ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการและกิจกรรมที่เรียนรู้ เพื่อมุ่งเน้นสิ่งสำคัญสูงสุดคือ การสร้างความตระหนัก จิตสำนึกในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของทุกฝ่าย ทั้ง 3 ระดับ คือ ภาครัฐ เอกชน และประชาชน

2.3.7 การฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม

การอบรมเป็นกระบวนการพัฒนาบุคลากรวิธีหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น วิทยากรหรือนักฝึกอบรมจึงได้พยายามแสวงหาวิธีถ่ายทอด การจัดการเรียนการสอนรูปแบบต่างๆ โดยศึกษาวิธีการเรียนรู้ของบุคคลและจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกอบรมผู้เรียนจะเป็นผู้ใหญ่ ลักษณะความสนใจจะเน้นเฉพาะในสิ่งที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาการทำงาน พัฒนางานหรือใช้ได้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ผู้ใหญ่ยังมีประสบการณ์มากมาย ซึ่งถ้าเขาได้มีโอกาสใช้หรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่น ก็จะทำให้ความสนใจในการอบรมมีมากขึ้น

2.3.8 การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning)

เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ประกอบด้วยหลักการเรียนรู้ 2 อย่าง คือ

1. การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning)

เป็นการเรียนรู้ที่ผู้สอนมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากประสบการณ์เดิม มีลักษณะที่สำคัญ 5 ประการ คือ

- 1.1 เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์ของผู้เรียน
- 1.2 ทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง และเป็นการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning)
- 1.3 มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน
- 1.4 ปฏิสัมพันธ์ที่มีทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่าย
- 1.5 อาศัยการสื่อสารทุกรูปแบบ

2. กระบวนการกลุ่ม (Group Process)

เป็นการเรียนรู้พื้นฐานที่สำคัญอีกแบบหนึ่ง ประกอบไปด้วยการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ กระบวนการกลุ่มจะช่วยทำให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมสูงสุดและทำให้บรรลุงานสูงสุด การมีส่วนร่วมสูงสุดของผู้เรียน ขึ้นอยู่กับการออกแบบกลุ่ม

2.4 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (2540) ได้อธิบายไว้ในสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาถึงเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ว่า การพัฒนาแบบยั่งยืน ให้ความสำคัญสูงแก่เรื่องการสอนความต้องการของกลุ่มชนที่

เสียเปรียบที่สุดในสังคม และเน้นการปฏิบัติอย่างยุติธรรมต่อชนรุ่นอนาคต และการพัฒนาแบบที่ยั่งยืนจะครอบคลุมหลักการที่สำคัญ 3 หลักการ คือ

1. การประเมินค่าสิ่งแวดล้อม การพัฒนาแบบที่ยั่งยืนจะให้ความสำคัญก่อนข้างสูงมากแก่การประเมินค่าของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ อันเนื่องมาจากเหตุผลว่าระบบนิเวศ คือ ระบบที่หล่อเลี้ยงชีวิตมนุษย์ การรักษาสถาปัตยกรรมชาติ คือการรักษาคุณภาพชีวิตของมนุษย์
2. การขยายมิติของกาลเวลา การพัฒนาที่ยั่งยืนเกี่ยวข้องกับเรื่อง พัฒนาการเศรษฐกิจสังคมในช่วงระยะสั้น ที่ฝ่ายการเมืองสามารถวางนโยบายเพื่อปฏิบัติได้ ในขณะที่เดียวกันเราต้องมองไปให้ไกลถึงอนาคตของชนรุ่นหลัง หรือ ไปไกลกว่านั้น
3. ความเสมอภาคและความยุติธรรม การพัฒนาแบบที่ยั่งยืนเน้นการสนองความต้องการของกลุ่มชนผู้ยากไร้ที่สุดในสังคม และการปฏิบัติอย่างยุติธรรมต่อชนรุ่นอนาคต

2.4.1 การพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย

1. การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ให้ชุมชนมีสิทธิในการดูแลรักษาชุมชนเอง การเข้าถึงการควบคุมการใช้ทรัพยากรและการสร้างวินัยท้องถิ่น ตลอดจนการที่สิทธิชุมชนจะต้องได้รับการยอมรับซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. กิจกรรมต่างๆ ควรเป็นไปบนพื้นฐานและข้อปฏิบัติจากขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น สนองตอบความต้องการของชุมชนท้องถิ่น
3. การมีส่วนร่วมระดับล่างในการริเริ่ม วางแผน ตัดสินใจ ได้รับผลประโยชน์ตลอดจนการได้รับการแจ้งข่าวสารข้อมูล ปรีกษาหารือและเกี่ยวข้องในขั้นตอนการวางแผน นำแผนแปลงไปสู่ภาคปฏิบัติและจัดโครงการพัฒนา
4. ความเสมอภาคทางเพศ ระหว่างบทบาทหญิงและชาย
5. สิทธิของพื้นเมืองและชนกลุ่มน้อย ต้องได้รับการสนับสนุนเพื่อรักษาความหลากหลายด้านทรัพยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตที่ยั่งยืน และการปฏิสัมพันธ์กับโลกที่อยู่อาศัย และการเรียนรู้เชื่อมต่อกันระหว่างของวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญหายไป
6. ความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วิธีการพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องพิจารณาสิ่งมีชีวิตเป็นโซ่หรือห่วงของวงจรชีวิตโลก ดังนั้นสิ่งที่เกี่ยวข้อง คือสิทธิในการเข้าถึงและควบคุมทรัพยากรธรรมชาติ
7. ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอกรวมทั้งเทคโนโลยี การช่วยเหลือและการตลาดทุกระดับจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง

2.4.2 แนวคิดหลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8

การพัฒนาที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา คือ การพัฒนาคนโดยคน และเพื่อคน ซึ่งหมายถึงการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการสร้างศักยภาพและคุณภาพชีวิตของคนเป็นอันดับแรก ไม่ได้พัฒนาให้คนเป็นเพียงปัจจัยการผลิตเท่านั้น

การพัฒนาคน หมายถึงการพัฒนาศักยภาพของคนในเชิงคุณภาพ โดยเน้นการการส่งเสริมคุณภาพ และความสามารถของคนทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาเพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ มีความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของโลก และมีความรู้และทักษะที่จะสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วโดยไม่ละทิ้งวัฒนธรรม และจารีตประเพณีอันดีงาม

การพัฒนาแบบสหวิชาการรวมและการทำงานร่วมกัน เป็นกระบวนทัศน์ใหม่ (New paradigm)

1. ประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People centered) เปลี่ยนเป้าหมายของหน่วยงานให้เป็นการสนับสนุนเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของประชาชน
2. สหวิชาการแบบรวม (Holistic) เปลี่ยนความเชื่อที่จะทำเป็นส่วนตัว แล้วยนำมาผสมผสานกัน ให้เป็นการนำความจริงทั้งหมดมาจัดการ ไปพร้อมกัน
3. การมีส่วนร่วมของประชาชน (Participation) เปลี่ยนจากการนำประชาชนมาร่วมกับโครงการ/กิจกรรมของหน่วยงาน เป็นให้ประชาชนมีแผนการพัฒนาของประชาชน และหน่วยงานเข้าไปร่วมทำงาน
4. การร่วมกันทำงาน (Collaboration) เปลี่ยนจากการนำกิจกรรมที่หลากหลายของหน่วยงาน มาผสมผสานกัน เป็นการค้นหาความคิดร่วมกัน และทำงานร่วมกัน และวัตถุประสงค์เดียวกัน

2.4.3 หลักการพัฒนาแบบสหวิชาการรวม (Holistic Approach)

- 1) พัฒนาคนทั้งคน ชุมชน สังคม ทั้งระบบ
- 2) วิสัยทัศน์รวมทุกด้าน คิดแบบรวบยอด
- 3) วางแผนยึดหลักพื้นที่ จากส่วนท้องถิ่นถึงระดับชาติ
- 4) ประชาชนในพื้นที่มาทำแผนและจัดการด้วยตนเอง
- 5) กรอบงานของระดับบน ต้องทำเพื่อเสริมพลังของคนระดับล่าง
- 6) แผนย่อยของการพัฒนาต้องอยู่ภายในกรอบของแผนรวม
- 7) เทคนิคและงานที่ต้องเชื่อมโยงกับงานอื่นที่เกี่ยวข้องร่วมกัน

2.5 แนวคิดการดำเนินงานโครงการเมืองนำอยู่

2.5.1 การกำหนดแนวคิดการพัฒนาเมืองนำอยู่และชุมชนนำอยู่

สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองนำอยู่และชุมชนนำอยู่โดยได้จัดให้มีการระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการพัฒนาเมืองนำอยู่และชุมชนนำอยู่ สรุปเป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. คุณลักษณะสำคัญของเมืองนำอยู่และชุมชนนำอยู่ครอบคลุมและผสมผสานกันระหว่าง ปัจจัยแวดล้อมใน 5 ด้าน คือ

1.1 ด้านสังคม เมืองนำอยู่และชุมชนนำอยู่ควรมีสังคมที่มีคุณลักษณะดังนี้ ประชาชนได้รับการศึกษา ความรู้ การฝึกอบรม ข้อมูลข่าวสารอย่างกว้างขวางและรวดเร็วมีการบริการสาธารณสุขและบริการสาธารณะอื่นๆที่พอเพียงและสะดวก มีความปลอดภัยในการดำรงชีวิตและรักษาทรัพย์สิน มีคตินิยมคุณธรรม ยาเสพติด จำนวนน้อย ภาคีการพัฒนาทุกระดับมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาเมือง สิทธิของประชาชนและความยุติธรรมได้รับการคุ้มครอง

1.2 ด้านเศรษฐกิจ ภายในเมืองนำอยู่และชุมชนนำอยู่ควรมีลักษณะ ดังนี้ มีบรรยากาศที่ดีสำหรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ค่าครองชีพไม่สูง ประชาชนมีงานทำ และมีการประกอบสัมมาชีพที่ดี

1.3 ด้านกายภาพ ภายในเมืองนำอยู่และชุมชนนำอยู่ควรมีสภาพ ดังนี้ เป็นเมืองที่มีระเบียบ ด้วยการวางผังเมืองที่มีข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างชัดเจน มีการวางแผนและบริการโครงสร้างพื้นฐานได้ทันต่อความต้องการของประชาชน มีระบบการคมนาคมขนส่งที่สะดวกปลอดภัย และไม่สิ้นเปลือง มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สวนสาธารณะ พื้นที่สีเขียว และที่ว่างโล่งพอเพียง มีระบบบำบัดน้ำเสีย กำจัดขยะอย่างเหมาะสม

1.4 ด้านสิ่งแวดล้อม ของเมืองนำอยู่และชุมชนนำอยู่ควรมีลักษณะ ดังนี้ สามารถควบคุมมลภาวะทางน้ำ อากาศ ดิน และความดังของเสียง เมืองมีจิตวิญญาณและความสุนทรีย์ที่ประชาชนมีความภูมิใจ และช่วยกันบำรุงรักษาไว้ซึ่งมรดกทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม และวัฒนธรรมของท้องถิ่น ประชาชนมีที่อยู่อาศัยที่ได้มาตรฐานพอเพียงและค่าใช้จ่ายที่ไม่แพง

1.5 ด้านการบริหารและการจัดการ เมืองนำอยู่และชุมชนนำอยู่ควรมีลักษณะ ดังนี้ มีความโปร่งใสและยุติธรรม มีประสิทธิภาพและยึดผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกขั้นตอน

2. ความมุ่งหมายของการพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ เพื่อเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งในเมืองและชนบท ให้ทุกระดับทั้งผู้มีฐานะดี คนชั้นกลาง และผู้มีรายได้น้อย ด้อยโอกาส ให้สามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีที่จะอยู่อาศัยในเมืองหรือชุมชนน่าอยู่ได้อย่างเท่าเทียมกัน และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความสะดวกสบาย ความสะอาด ถูกสุขอนามัย และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

3. แนวทางพัฒนาในรูปแบบ รวมพลังเพื่อขับเคลื่อนสังคม เป็นการระดมการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ (ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น) องค์กรธุรกิจ องค์กรพัฒนาภาคเอกชน ชุมชน และประชาชน หรือที่เรียกว่า ภาคีการพัฒนา ในการจัดทำแผนงาน/ โครงการเมืองน่าอยู่ ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น โดยการสนับสนุนจากรัฐบาล ทั้งจากหน่วยงานส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ซึ่งจะเป็นการสนับสนุนให้การพัฒนาเมืองและชุมชนมีความน่าอยู่และมีความยั่งยืน

2.5.2 องค์ประกอบของเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่

เมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ควรมีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน ได้แก่ ความน่าอยู่ ความมีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ และความเป็นประชาธิปไตย โดยแต่ละองค์ประกอบ สามารถกำหนดเป้าหมายที่เป็นรูปธรรม ได้ดังนี้

1. ความน่าอยู่ สามารถแปลความหมายได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต และวิถีชีวิตของคนในเมืองและชุมชนให้ดีขึ้น โดย

1.1 ด้านคุณภาพชีวิต มีเป้าหมายการพัฒนา ดังนี้ ประชาชนมีการศึกษาหาความรู้ และได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างกว้างขวาง มีการบริการทางสาธารณสุขที่ดีและเพียงพอ มีการจัดการทางกายภาพของเมืองที่เป็นระเบียบและสวยงาม มีการจัดบริการโครงสร้างพื้นฐานที่มีคุณภาพและพอเพียง มีระบบการจราจรขนส่งที่สะดวกและปลอดภัย มีการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

1.2 ด้านวิถีชีวิต มีเป้าหมายการพัฒนาเพื่อ ส่งเสริมสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ส่งเสริม รักษา และฟื้นฟูมรดกทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมที่ประชาชนในท้องถิ่นภาคภูมิใจ

2. ความมีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจของเมืองและชุมชน โดยมีเป้าหมายให้เมืองและชุมชนมีระบบเศรษฐกิจที่สมดุล และมีภูมิคุ้มกัน คือ

2.1 เมืองหรือชุมชนมีระบบเศรษฐกิจสมดุลตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 มีการจ้างงานอย่างกว้างขวาง

2.3 ชนบทและเมืองมีความเชื่อมโยงอย่างเหมาะสมและเป็นระเบียบ

3. ความเป็นประชารัฐ มีเป้าหมายให้เกิดการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการเมืองและชุมชนที่ดี โดยเน้น 2 ด้าน คือ

3.1 การบริหารจัดการในภาครัฐ มีเป้าหมายให้เกิดผล ดังนี้ มีความโปร่งใสและยุติธรรม มีประสิทธิภาพ คล่องตัว โดยยึดประโยชน์ของสาธารณชนเป็นหลัก การทำงานแบบพหุภาคี โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทุกขั้นตอน

3.2 การมีส่วนร่วมของประชาชน มีเป้าหมายให้เกิดผล ดังนี้ ชุมชนมีความเข้มแข็ง และมีศักยภาพในการพัฒนาเมืองและชุมชน ประชาชนตระหนักถึงความจำเป็นในการมีส่วนร่วมพัฒนาเมืองและชุมชน

2.5.3 กระบวนการแปลงนโยบายและแนวทางการพัฒนาสู่การปฏิบัติ

การแปลงนโยบายและแนวทางการพัฒนาสู่การปฏิบัติ เน้นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคีการพัฒนา ซึ่งจะนำไปสู่การประสานงานในการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาเมืองนำอยู่และชุมชนนำอยู่ การดำเนินการตามแผนโดยภาคีการพัฒนา และการติดตามประเมินผลกระบวนการมีส่วนร่วมนี้ ครอบคลุมการดำเนินงานตั้งแต่ระดับชาติจนถึงท้องถิ่น โดยมี 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดนโยบายและแนวทางพัฒนา
2. การแปลงแนวทางการพัฒนาไปสู่การปฏิบัติ
3. การขอรับการสนับสนุนจากส่วนกลาง
4. การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ โดยภาคีการพัฒนา
5. การติดตามและประเมินผล

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนา

เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นชอบกรอบนโยบายและแผนการพัฒนาเมืองนำอยู่ และชุมชนนำอยู่อย่างยั่งยืนแล้ว คณะกรรมการพัฒนาเมืองแห่งชาติ (กมช.) จัดทำแนวทางการพัฒนาเมืองนำอยู่และชุมชนนำอยู่ ให้เป็นไปตามนโยบายและแผนการพัฒนา

ขั้นตอนที่ 2 การแปลงแนวทางการพัฒนาไปสู่การปฏิบัติ

เพื่อให้แนวทางการพัฒนา ซึ่ง กมช. จัดทำขึ้น ได้มีการแปลงไปสู่การปฏิบัติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเมืองแห่งชาติ (สกมช.) ในฐานะฝ่ายเลขานุการของ กมช. ทำหน้าที่ประสานการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคี ในเบื้องต้นของการพัฒนาเมืองนำอยู่ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมของทุกภาคีการพัฒนา

สภมช. เป็นหน่วยประสานกลางให้มีการจัดประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกรอบนโยบาย และแนวทางการพัฒนาเมืองนำอยู่ สำหรับการจั้ดประชุมชี้แจงให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น และองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น กลไกระดับจังหวัดเป็นผู้ดำเนินการ

2. กระบวนการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

2.1 การส่งเสริมให้เกิดประชาคม

2.1.1 การค้นหาตัวบุคคล หรือกลุ่มอาสาสมัครที่จะเป็นผู้นำในการผลักดันดำเนินการต่างๆ ตามกระบวนการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคี โดยให้ชุมชนเป็นผู้เสนอแนะ

2.1.2 จัดประชุมชี้แจง ซึ่งอาจทำได้ในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การประชุมประจำเดือน กลุ่มอาชีพ การพูดคุยภายหลังการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ควรให้เวลากับชุมชนในการทำความเข้าใจ ดังนั้นการประชุมชี้แจงจึงมักทำกันหลายครั้งและหลายรูปแบบตามที่มีโอกาส

2.2 การสร้างกระบวนการเรียนรู้

2.2.1 สร้างความเข้าใจตั้งแต่ระดับครอบครัวและองค์กรชุมชนตลอดจนภาคีการพัฒนาต่างๆ จากภายนอก เกี่ยวกับแนวคิด กระบวนทัศน์ และแนวทางการพัฒนาที่เป็นการพัฒนาแบบองค์รวม โดยยึดคนเป็นศูนย์กลาง ที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน และเน้นการพัฒนาเป็นกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมร่วมกันของทุกฝ่าย

2.2.2 ทบทวนการกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย ได้แก่ ครอบครัว องค์กรชุมชน คณะกรรมการท้องถิ่น กลุ่มแกนนำต่างๆ และหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาสนับสนุนการพัฒนาชุมชน โดยชุมชนต้องเป็นหลักในการบริหารการพัฒนา ส่วนหน่วยงานราชการภายนอกเป็นเพียงผู้สนับสนุน

2.3 การค้นหาศักยภาพของชุมชน

2.3.1 เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคีการพัฒนาดังแต่ระดับครอบครัว องค์กรชุมชน กลุ่มแกนนำ คณะกรรมการท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบองค์รวม

2.3.2 จัดทำข้อมูลที่สำคัญเพื่อการพัฒนา พร้อมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูลตามประเด็นที่มีอยู่แล้ว เช่น กชช.2ค. จปฐ. บันทึกรายงานของหน่วยงานต่างๆ ช่วยกันตรวจสอบและปรับปรุงให้สมบูรณ์

2.3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่ได้ออกมาแยกแยะ วิเคราะห์ผล และนำไปสู่ข้อสรุปเกี่ยวกับปัญหา จุดอ่อน ข้อจำกัด ความเข้มแข็ง และศักยภาพของชุมชน ซึ่งสามารถบันทึกในรูปแบบแผนที่การตั้งถิ่นฐานของชุมชน

2.4 การจัดทำแผนความต้องการของชุมชน

2.4.1 จัดประชุมร่วมกันระหว่างภาคีการพัฒนาและผู้นำผลจากการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนและปัญหาที่ผ่านมา เพื่อกำหนดเป้าหมายการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและการบริหาร

2.4.2 ระดมความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง

2.4.3 พิจารณาความเป็นไปได้ของทางเลือกทั้งหมดที่มีอยู่จากประเด็นต่อไปนี้ มีแนวทางใดบ้างที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้เองตามศักยภาพของชุมชน มีแนวทางใดบ้างที่มีปัจจัยหรือโอกาสจากภายนอกที่เอื้ออำนวยและสนับสนุนให้ชุมชนพัฒนาได้ตามศักยภาพของชุมชน มีแนวทางใดบ้างที่ชุมชนจะต้องดำเนินการเอง แต่ชุมชนยังไม่พร้อมหรือมีข้อจำกัด จะมีทางเสริมความพร้อมหรือลดข้อจำกัดของชุมชนได้หรือไม่ อย่างไร พิจารณาวามีโครงการ/กิจกรรม อะไรบ้างที่จะนำไปสู่จุดหมายการพัฒนาของชุมชน โดยการจัดทำเป็นแผนความต้องการของชุมชน พร้อมทั้งแยกโครงการ/กิจกรรมออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

- โครงการ / กิจกรรมที่ครอบคลุมกลุ่มองค์กรในชุมชนสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง
- โครงการ / กิจกรรมที่ชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง แต่สามารถได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลหรือ อบต.
- โครงการ / กิจกรรมที่เทศบาลหรือ อบต. ไม่สามารถสนับสนุนได้ทั้งหมด หรือสนับสนุนได้บางส่วน แต่สามารถขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรพัฒนาเอกชน โดยเสนอผ่านแผนพัฒนาอำเภอและแผนพัฒนาจังหวัด
- หากมีความจำเป็นต้องจำกัดโครงการ/กิจกรรม ควรพิจารณาจัดลำดับความสำคัญให้ชัดเจน

3. กระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นแกนกลางการประสานภาคีพัฒนาระหว่างแผนพัฒนาชุมชน (เทศบาลหรือ อบต.) และแผนดำเนินงานของหน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และองค์กรอื่น เพื่อให้ได้แผนปฏิบัติการพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ของเทศบาล หรือ อบต.

ขั้นตอนที่ 3 การเสนอขอการสนับสนุนจากส่วนกลาง

1. เมื่อสภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความเห็นชอบแล้ว ให้คณะทำงานจัดทำแผนปฏิบัติการ

2. เมื่อคณะกรรมการกลั่นกรองในจังหวัดได้พิจารณาเพื่อให้เกิดการประสานงานแล้ว ให้เสนอแผน/โครงการต่อ สกมช.
3. สกมช. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กลั่นกรอง ให้ข้อเสนอแนะ ก่อนนำเสนอ สกมช.
4. การสนับสนุนทางการเงินให้แก่แผนงาน/โครงการของหน่วยราชการหรือองค์กรอื่น ให้เป็นไปตามมติของ สกมช.
5. สกมช. ได้พิจารณาเห็นชอบแผนงาน/โครงการ แล้วให้ สกมช. นำเสนอคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาอนุมัติต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการโดยภาคีการพัฒนา

เมื่อแผนปฏิบัติการผ่านความเห็นชอบจากสภาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว ในส่วนที่ไม่ต้องขอรับการสนับสนุนจากส่วนกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการตามแผนปฏิบัติการได้ทันที

ขั้นตอนที่ 5 การติดตามและการประเมินผล

เมื่อได้ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง จัดทำการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

ศูนย์ส่งเสริมอนามัยสิ่งแวดล้อม ลำปาง (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงแนวความคิดดำเนินโครงการเมืองน่าอยู่ ดังนี้

1. สุขภาพ เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน
2. สุขภาพของประชาชนมิได้เกิดจากความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์ หรือเทคโนโลยีทางการแพทย์ แต่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม
3. คนสุขภาพดีไม่เพียงแต่มีอายุยืนยาวเท่านั้น ต้องมีชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพอีกด้วย
4. การพัฒนาการสาธารณสุขสิ่งแวดล้อม มิใช่ภาระของเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขเท่านั้น
5. เจ้าหน้าที่รัฐ และองค์กรท้องถิ่น จะต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการพัฒนาสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาสุขภาพของประชาชน
6. ประชาชนทุกคนในพื้นที่ต้องมีบทบาทหลัก ในการช่วยกันเพื่อลดปัญหาในชุมชนของตนเอง

2.5.4 ความหมายของเมืองน่าอยู่ (Healthy cities)

1. เมืองน่าอยู่ คือ เมืองที่มีการสร้างสรรค์และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมทั้งด้านกายภาพและสังคมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการขยายแหล่งทรัพยากรของชุมชน โดยให้ประชาชนในชุมชนนั้นมีส่วนร่วมและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกี่ยวกับการดำเนินวิถีทางชีวิต เพื่อให้ได้สุขภาพหรือคุณภาพชีวิตที่ดีที่สุด

2. เมืองน่าอยู่ คือ เมืองหรือชุมชนที่มีสภาวะทางสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดีทั้งทางกายและทางใจ ไม่เพียงแต่เป็นชุมชนที่ปลอดโรคนั้น แต่จะต้องเป็นเมืองที่มีสภาวะทางสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ประชาชนมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย

3. เมืองน่าอยู่ คือ เมืองที่มีกระบวนการที่จะทำให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญ และเห็นคุณค่าของสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสุขภาพของสังคม และพร้อมที่จะร่วมกันสร้างสรรค์และปรับปรุงสภาวะแวดล้อมให้เหมาะสมต่อการดำรงชีวิต

4. เมืองน่าอยู่ คือ เมืองที่มีผู้บริหารระดับสูง มีวิสัยทัศน์ร่วมกันที่กว้างไกล สามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงที่จะก่อให้เกิดผลดีต่อเมืองและชุมชนในอนาคต

5. เมืองน่าอยู่ คือ เมืองที่ทุกหน่วยของสังคมต่างร่วมมือกันพัฒนาเพื่อให้พลเมืองมีสุขภาพดีถ้วนหน้า ดำรงชีวิตอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย ปราศจากมลพิษ และเอื้อต่อการมีสุขภาพดี

2.5.5 ลักษณะของเมืองน่าอยู่ขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization)

1. การรักษาความสะอาดด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพ รวมทั้งคุณภาพที่อยู่อาศัย

2. ระบบนิเวศน์ที่ยืดโยงการอยู่ร่วมกันระหว่างพืช สัตว์ และสิ่งแวดล้อม ที่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลยั่งยืนนาน

3. ชุมชนมีความเกื้อกูลและไม่อาร์ัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน

4. ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในการกำหนด ควบคุมและตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต สุขภาพอนามัย และความกินคืออยู่ดี

5. การสนองตอบความจำเป็นขั้นพื้นฐาน สำหรับประชาชนในชุมชนเมืองทุกคน

6. มีกลไกระดมความคิด ประสพการณ์และทรัพยากรอันหลากหลายจากการประสานงาน การติดต่อและการทำงานร่วมกับชุมชน

7. เป็นเมืองที่มีระบบเศรษฐกิจที่หลากหลาย มีชีวิตชีวา และมีนวัตกรรมอยู่เสมอ

8. เสริมสร้างการเชื่อมโยงมรดกทางวัฒนธรรม
9. มีรูปแบบการดำเนินงานที่สามารถขับเคลื่อนโครงการให้บรรลุเป้าหมาย โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
10. มีระบบการให้บริการดูแลความเจ็บป่วยที่เหมาะสมสำหรับประชาชนทุกคน
11. มีสภาวะสุขภาพของประชาชนในระดับดีมาก

2.5.6 ขั้นตอนการดำเนินงานโครงการเมืองนำอยู่

1. รับหลักการเมืองนำอยู่คณะผู้บริหารขององค์กรท้องถิ่นมีความเข้าใจและยอมรับหลักการเมืองนำอยู่มาใช้ในการพัฒนาเมือง
2. แสวงหาแนวร่วมคณะผู้บริหารและ Key man ที่ได้รับมอบหมาย ทำการติดต่อประสานงาน และเชิญชวนผู้ที่มีศักยภาพของท้องถิ่นทั้งภาครัฐ เอกชน ผู้นำชุมชน และ NGO ให้มาร่วมเป็นแกนนำ ในการพัฒนาเมืองนำอยู่
3. ปรับแนวคิดเมืองนำอยู่ให้ตรงกัน เมื่อได้แกนนำที่มีศักยภาพเพียงพอแล้ว ทำการนัดหมายเพื่อขยายแนวคิดเรื่องเมืองนำอยู่และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ในขั้นตอนนี้ อาจจะประกอบด้วยผู้นำทางความคิดไม่มากนัก มาช่วยกันแสดงความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาเมือง และวิเคราะห์บุคคล องค์กร ที่จะมาเป็นแนวร่วมเพิ่มเติม
4. ขยายแนวคิดสู่ชุมชน ประชาสัมพันธ์ เรื่องเมืองนำอยู่ในแนวกว้างเพื่อให้ประชาชนเกิดการรับรู้และตื่นตัว
5. จัดตั้งองค์กร สำนักงาน และระบบงาน เพื่อให้สอดคล้องและเอื้ออำนวยต่อแนวทางการทำงานตามระบบราชการไทย จึงควรจัดทำคำสั่ง แต่งตั้ง คณะกรรมการและคณะทำงานชุดต่างๆ ตามความเหมาะสม
6. ปรับแนวคิดกรรมการ คณะทำงานให้ตรงกัน ประชุมคณะกรรมการเพื่อปรับแนวคิดให้ตรงกัน เป็นการหารือถึงแนวทางการทำงานในขั้นต่อไป
7. วิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง เพื่อดูจุดอ่อนจุดแข็งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมือง วิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนาเมืองในรูปแบบที่เหมาะสมกับชุมชนหรือท้องถิ่น
8. วางกรอบแนวทางในการดำเนินโครงการ โดยพิจารณาประเด็นที่ควรพัฒนามาก่อน จากลักษณะเมืองนำอยู่ หรือเลือกประเด็นที่ประชาชนตระหนักกว่าเป็นปัญหาที่ควรแก้ไขของท้องถิ่น
9. ให้ข้อมูล ความรู้ เติริมความพร้อมของประชาชน ประชาสัมพันธ์เรื่องเมืองนำอยู่ เติริมให้ประชาชนเกิดการคิด และถกกันกรองข้อมูลก่อนทำการระดมวิสัยทัศน์

10. ระดมวิสัยทัศน์ของประชาชน ควรมีการวางแผนและจัดเตรียมทีมปฏิบัติงานพร้อมทั้งเตรียมกระบวนการที่จะใช้ความคิดจากประชาชนอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับลักษณะของประชาชนเมืองนั้นๆ

11. รวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ หากพบว่าข้อมูลมีความบกพร่อง ไม่ครอบคลุมตามกรอบลักษณะที่ต้องการ อาจมีการหาข้อมูลเพิ่มเติมได้

12. จัดทำแผนพัฒนาเมืองนำอยู่ โดยใช้ข้อมูลจากการระดมวิสัยทัศน์ประชาชนมาเป็นแนวทางการจัดทำแผน โดยแบ่งเป็น

12.1 แผนระยะสั้น ดำเนินการได้ก่อน

12.2 แผนระยะกลาง หาข้อมูลเพิ่มเติมหรือรองบประมาณ

12.3 แผนระยะยาว เป็นกิจกรรมต่อเนื่องที่ต้องใช้เวลานาน โดยพิจารณาจากองค์กรท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสามารถตั้งงบประมาณรองรับได้ การจัดทำโครงการพิเศษเพื่อขอรับกาสนับสนุนจากแหล่งอื่น และการระดมทุนจากภาคเอกชน และประชาชน

13. ประชาพิจารณ์แผน โดยพิจารณารูปแบบและวิธีการตามความเหมาะสม

14. ดำเนินงานตามแผน

15. ประเมินผล ควรทำการติดตาม ประเมินผลโครงการต่างๆ เป็นระยะ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์นำเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาปรับปรุงในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์

2.5.7 กลยุทธ์เมืองนำอยู่

1. ยุทธศาสตร์ของเมืองนำอยู่เป็นสิ่งที่น่าสนใจ ดึงดูด น่าเชื่อถือ และมีคุณค่าในแง่ของตัวความคิด ดังนั้นต้องมีการปฏิบัติจริง รวมทั้งต้องมีระดับของความสำเร็จ และมีความคืบหน้าในการดำเนินนโยบาย

2. ต้องมีการสร้างฐานทางสังคมหนุน และจะต้องต่อเนื่องอันเป็นผลให้เกิดความยั่งยืน บทบาทของคนภาครัฐจะต้องเปลี่ยนแปลงไป จากการเป็นผู้ให้ไปเป็นผู้สนับสนุนและเป็นผู้ร่วมสร้างความเคลื่อนไหวของฐานทางสังคม หรือผู้ให้การหนุนหลังโครงการเมืองนำอยู่

2.5.8 ปัจจัยนำไปสู่ผลสำเร็จของการเป็นเมืองที่นำอยู่

1. ความมุ่งมั่นและสัญญาทางสุขภาพ (Commitment to Health)

ผู้บริหารและผู้กำหนดนโยบายจะต้องมีความมุ่งมั่นและให้สัญญากับประชาชนในการกำหนดนโยบาย ทิศทางการให้การสนับสนุน และการจัดสรรทรัพยากรเพื่อดำเนินการ

2. การตัดสินใจร่วมกันทางการเมือง (Political decision – making)

การกำหนดวิสัยทัศน์ในการดำเนินโครงการเมืองนำอยู่ร่วมกันเพื่อเป็นหลักประกันที่จะทำให้มีการวางแผนกำหนดโครงการที่สอดคล้องกัน และมีการทำงานร่วมกันของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติในระดับต่างๆ

3. การสร้างกลไกการประสานงานและการทำงานร่วมกัน (Intersectoral Action)

การปรับเปลี่ยนบทบาทขององค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องและวิธีการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือและเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินโครงการตั้งแต่การระบุปัญหาการกำหนดแนวทางและการแก้ปัญหาาร่วมกัน

4. การมีส่วนร่วมของชุมชน (Community participation)

เป็นปัจจัยและพลังสำคัญที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จของการพัฒนาเมืองให้นำอยู่ที่ยั่งยืน

5. นวัตกรรม (Innovation)

การเปิดโอกาสและสนับสนุนให้มีการทดลอง และนำความคิดที่หลากหลายมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ จะมีส่วนช่วยให้เกิดทางเลือกที่ดีกว่า และมีแนวทางในการพัฒนาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่แตกต่างกันมากขึ้น

6. การมีนโยบายของรัฐในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพ (Healthy Public Policy)

หมายถึงนโยบายของรัฐในองค์รวมที่มุ่งให้หน่วยงานต่างๆดำเนินการสอดคล้อง และสนับสนุนการส่งเสริมการมีสุขภาพดีของประชาชนด้วย

2.6 โครงการที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง (2541) ได้ศึกษาและประเมินผลโครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมชุมชนเมือง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการกระจายการบริหารจัดการในการพัฒนาสภาพแวดล้อมชุมชนในการพัฒนาพบว่าในกรณีของจังหวัดเชียงใหม่ ประชาชนมีการเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าการเข้าร่วมประชุม และพบว่าโครงการที่ลงเอยในชุมชนตอบสนองความต้องการของชุมชน ก็เพราะว่าเป็นการก่อสร้างโครงการที่อยู่บนพื้นฐาน และ/หรือติดตั้งสาธารณูปโภคซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวบ้านต้องการ จึงไม่ได้แสดงออกว่าชุมชนได้มีส่วนร่วม และการเสนอปัญหาที่ต้องจัดทำโครงการยังเกิดจากตัวผู้นำ ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากการที่สมาชิกต่างคาดหวังว่าผู้นำรู้ปัญหาของสมาชิก ในขณะที่เดียวกันในส่วนของผู้เอง ก็ยังมีข้อจำกัดในการจัดเวทีเพื่อระดมปัญหาของชาวบ้านได้อย่างเป็นรูปธรรมทำให้การเสนอโครงการส่วนใหญ่ไม่สามารถระดมข้อเสนอและให้ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกตัดสินใจได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยที่เอื้อหรือเป็นอุปสรรคต่อการร่วมงานแบบพหุภาคี

คือ การทำงานร่วมกันระหว่างรัฐ เอกชน และองค์กรชุมชน จะทำได้ในเชิงบุคคลมากกว่าเชิงระบบ นอกจากนี้ยัง ได้ให้ข้อเสนอแนะในระดับชุมชนควรสนับสนุนให้มีโครงการทำกิจกรรมในแนวทางของการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนอย่างต่อเนื่องต่อไป

มหาวิทยาลัยรามคำแหง (2535) ได้ทำโครงการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบอีสานเขียว บ้านโนนสะอาด หมู่ที่ 16 ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาสถานะสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ รายได้และการสร้างงาน และคุณภาพชีวิต ผลการศึกษาพบว่า โครงการที่ได้รับความสนใจ บังเกิดผลตอบสนองต่อความต้องการของราษฎรในพื้นที่ ส่วนมากจะเป็นโครงการที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ และอาชีพเสริมเป็นโครงการรองที่ราษฎรให้ความสนใจ รองลงมาซึ่งโครงการดังกล่าวจะต้องสัมฤทธิ์ผลและเป็นรูปธรรม สำหรับโครงการที่เกี่ยวข้องกับการอบรม การให้ความรู้ต่างๆที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม ชาวบ้านจะให้ความสนใจไม่มากนัก ทั้งนี้เพราะหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนมาอบรมให้ความรู้ในสิ่งต่างๆ เหล่านี้มาบ้าง จึงทำให้ชาวบ้านขาดความกระตือรือร้น